

Ukuxhamla kwiinkonzo
zempilo eziziselwa
uluntu

Ukubandakanyeka koluntu nelungelo lezempilo

Ukufumana lula
ulwazi oludingayo
ngokwasempilweni

Intshukumo
zolawulo ezizizo,
nezingenamkhethe

Ukuba ngumnini
wendlu esemgan-
gathweni

Ukuhlonipheka,
ukulingana nobom

Ukuhlala kwindawo
esempilweni

Imfundo esisiseko

Ukuxhamla
kwizibonelelo
zoluntu

Inkululeko yomntu
nokhuseleko

Inkululeko yokholo,
unqulo noluvo

Impilo eyiyo
lilungelo
lakho

Phakama! · Thetha phandle! · Yenza imigushuzo!

Yintoni ilungelo ngokwasempilweni?

I-lungelo ngokwasempilweni lithetha ukuba urhulumente kufuneka athathe amanyathelo ukuqinisekisa ukuba bonke abemi banamathuba alinganayo okuphila ixesha elide nobomi obusempilweni kwaye oku kubandakanya

- ilungelo lokuhlala kwindawo ekhuselekileyo, necocekileyo
- ilungelo lokukhalaza nokufumana iinkonzo zempilo ezifanelekileyo
- ilungelo lempilo yinto yomntu wonke, otyebileyo nohluphekileyo, ngaphandle kokucalulwa.

Unelungelo lokubasempilweni!

Urhulumente kufuneka akuncede ukuba uphile kwindawo ekhuselekileyo necocekileyo nokuqinisekisa ukuba uyakwazi ukufikelela kwiinkonzo zempilo ezaneleyo. Akwanelanga ukuba urhulumente athi uza kuzama okanye uzama ngako konke okusemandleni, kufuneka ahambelane nezibophelelo azenzileyo. (Jonga kwiXwebhu loku-1). Kufuneka uqhankqalaze ukuba urhulumente akazifezekisi izithembiso zakhe.

**Oku kuqo okwenza
amalungelo oluntu ohluke
kwezinye izikhalazo
zokuhanjiswa kweenkonzo!**

Ubandakanyeka koluntu.

U-Emma unengqele. Ugcqiba ukuba athabathe usuku emsebenzini ukuze aye kwiZiko lezoNyango – eKliniki (CHC) ngenjongo yokufumana unyango. Kukho imikrozo emide eCHC. Emva kokulinda iiyure ezininzi umongikazi uthi bagqibile ukunceda abantu bengasayi kuphinda bancede mntu ngolo suku. Kunyanzeleka ukuba ahambe engancedakalanga, noxa ukufikelela kwiinkonzo zempilo ilungelo elikuMthetho wamaLungelo kwaye iCHC nayo yazibophelela ukufikelelisa eli lungelo. Uye wakhulaza kwabanye abasebenzi baseKliniki, kodwa akukho mntu umameleyo.

Singanceda njani ukuze ilungelo kwezempilo lisebenze?

U-Emma uxelela umhlobo wakhe, baze baqokelele abanye abahlali ukufumana inkxaso kwaye baqhankqalazele ukuba urhulumente afezekise izithembiso zakhe nokuba akhusele, ahlonene kwaye aphumeze ilungelo lika-Emma nelabanye nokuba ilungelo labo lokufumana uncedo kwezempilo lihlonitshwe. Bagqiba ekubeni badibane babe liqela elimanyeneyo ukuze badibane nesigqeba saseKliniki. Isigqeba siyavuma ukuba u-Emma unelungelo lokufumana unyango kwaye isigqeba siye singenelele ukuqinisekisa ukuba amalungelo ka-Emma akagxojwa nokuba ufumana unyango olufanelekileyo ngokweempawu zakhe zokugula.

Umqulu wamaLungelo eziGulane uyasichazela ngamalungelo noxanduva lwethu kwaye uyasifundisa ukuba kufuneka somelele, sidlale indima kwaye siqokelele uluntu ukuqinisekisa ukuba amalungelo ethu ayafikeleleka. Umqulu wamalungelo kufuneka ubekwe kuzo zonke izibhedlele neekliniki.

Kutheni lento kufuneka siqokelelene kwaye kufuneka sime kunye?

Xa u-Emma wayeyedwa, akukho namnye owayenokumamela, noxa wayesazi ukuba wayenelungelo lokufumana uncedo lwezempilo. Njengenkabi yenkomo elimayo emasimini okanye abantu abakha indlu, kusebenza ngakumbi ukuba kunye xa sisilwela amalungelo ethu. Ukwazi nokuqonda amalungelo oluntu kungaxhobisa abantu

noluntu ukutshintsha iimeko ezidala impilo yabo ingabintle. Oku kuthetha ukuba abantu kufuneka bathathe inxaxheba ekuziseni utshintsho kwimimandla abahlala kuyo nokuba urhulumente kufuneka akwazi ukubenza abantu bathathe inxaxheba. Le yinxalenye yedemokhrasi yethu.

Iingcali zezempilo zingasanceda njani ukuze siwaxhamle amalungelo ethu ezempilo?

Iingcali zezempilo zingasanceda ukwazisa abantu ngamalungelo oluntu. Ukuma kunye nezigulane, kunga-:

- khalazela imithombo eyaneleyo yempilo kurhulumente.
- bangela umoya omhle wokusebenzisana ngentlonipho nonxibelelwano olululo phakathi kwabanikezeli ngeenkono nezigulane
- nceda izigulane ukuze zifumane lula ulwazi oluyimfuneko
- nciphisa iimpazamo nokungaqondani
- bangela ukuba uncedo lwezempilo lwanele kwaye lusebenze.

Ukuze sibenakho ukuthabatha inxaxheba ekwenzeni inguqu, kufuneka sisebenzise ilungelo lethu lokubamba iintlanganiso zethu ngaphandle kwezithintelo, sithethe phandle izinto ezisityayo, sifumane ulwazi neenkukacha ezithe nqo

nokuvakalisa izikhalazo zethu kwabasemagunyeni

Ingaba uyabazi abameli abakwisigqeba seziko lezempilo lasekuhlaleni? Dibana nabo! Thetha nabo! Zama ukubazi

Ukuba ufuna ezinye iinkcukacha nceda uqhagamshelane:

The People's Health Movement

Umnxeba: 021 9326042

Ifeksi: 021 9327707

Url: www.phmovementsa.org

Email: PHMsouthafrica@gmail.com

Open Democracy Advice Centre

Physical Address: 6 Spin Street, Cape Town

Telephone: +27 21 467 5673

Fax: +27 21 461 2814

Email: odac@opendemocracy.org.za

1. I-lungelo lokubasempilweni
2. Ukubandakanyeka koluntu nelungelo lokubasempilweni
3. Umqulo yamalungelo esigulane
4. amalungelo omntu ngamnye nawomntu wonke kwimpilo kawonke-wonke
5. Ukufikelela lula kulwazi oludingekayo
6. Amalungelo nokwabiwa kwemithombo yempilo

People's Health Movement

UNIVERSITY OF CAPE TOWN

Oxfam